

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВИКЛАДАЧІВ-АНДРАГОГІВ

APPLICATION OF INNOVATIVE TEACHING TECHNOLOGIES IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF THE TEACHER OF ANDROGOGICA

У статті охарактеризовано зміст інноваційних технологій навчання викладачів-андрагогів; проаналізовано сутність актуальних ідей з проблеми застосування інноваційних освітніх технологій у системі професійної підготовки викладачів-андрагогів; класифіковано інноваційні технології для підготовки викладачів-андрагогів за їхнім змістом та способом передачі інформації.

Ключові слова: інновації, інноваційні технології, професійна підготовка, викладач-андрагог.

огогов; класифицированы инновационные технологии для подготовки преподавателей-андрагогов по их содержанию и способу передачи информации.

Ключевые слова: инновации, инновационные технологии, профессиональная подготовка, преподаватель-андрагог.

The article describes the content of innovative teaching techniques for andragog teachers; analyzes the essence of topical ideas on the problem of applying innovative educational technologies in the system of vocational training of andragog teachers; the innovative technologies for the training of andragogue teachers according to their content and method of information transmission are classified.

Key words: innovations, innovative technologies, professional training, andragog teacher.

УДК 378.091.3:37.013.83

Ончул Н.А.,

аспірант кафедри педагогіки і психології вищої школи

Національного педагогічного

університету імені М.П. Драгоманова

В статье охарактеризовано содержание инновационных технологий обучения преподавателей-андрагогов; проанализирована сущность актуальных идей по проблеме применения инновационных образовательных технологий в системе профессиональной подготовки преподавателей-андра-

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Динаміка соціального і науково-технічного прогресу, зміни в змісті і характері праці та суспільної діяльності людей, запити ринку праці зумовили необхідність розвитку ринку дорослих. Соціально-економічні трансформації у сучасному світі зумовлюють необхідність перепідготовки фахівців, здобуття ними нових знань, умінь і навичок, які відповідали б вимогам професійної діяльності. Тенденцією розвитку сучасного світу є збільшення тривалості життя громадян. Кількість осіб похилого віку переважає молоде населення, а для їхнього утримання необхідним стане підвищення пенсійного віку та продовження активної трудової діяльності уже в інших сферах. Зрештою, сучасний технізований та інформатизований світ висуває вимогу необхідності навчання упродовж життя, що лягла в основу концепції неперервної освіти.

Професійна підготовка викладачів-андрагогів є невіддільним компонентом системи неперервної освіти, одним з пріоритетних напрямів світової освіти, яка забезпечує професійний і особистісний розвиток дорослого населення в умовах динамічних соціально-економічних змін у суспільстві.

Зростаючий інтерес до освіти дорослих в усьому світі зумовив підвищену увагу до проблеми підготовки викладачів-андрагогів, що є найважливішим гарантом якісного функціонування системи. В нашій країні проблема професійної підготовки викладачів для роботи з дорослими як особливої категорії слухачів останніми роками викликає все більший інтерес педагогів і переосмислення ролі викладача в навчальному процесі у зв'язку з різноманітними цільовими, ціннісними установами і віковими особливостями дорослого.

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті визначено мету, пріоритетні напрями державної політики щодо розвитку освіти. Це особистісна орієнтація освіти; формування національних і загальнолюдських цінностей; постійне підвищення якості освіти, оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу; запровадження освітніх інноваційних технологій [10, с. 2].

В українському законодавстві нещодавно здійснено перші кроки на шляху до реалізації парадигми освіти впродовж життя: Л. Лук'яною розроблено Концепцію освіти дорослих [8]; набув чинності Закон України «Про освіту» (2017) [5], де в статті 6 серед головних принципів освітньої діяльності проголошено принцип сприяння навчання впродовж життя, а у статті 18 визначено, що освіта дорослих є складником освіти впродовж життя, спрямована на реалізацію права кожної повнолітньої особи на безперервне навчання з урахуванням її особистісних потреб, пріоритетів суспільного розвитку та потреб економіки.

У світлі нових змін, що відбуваються у світі і Україні, заслуговують на увагу інноваційні технології в системі професійної підготовки викладачів-андрагогів, що спрямовані на активну участь у навчальному процесі. Застосування цих технологій спрямоване на поліпшення якості навчання, професійне й особистісне зростання викладачів-андрагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що проблемі інноваційних технологій навчання дорослих присвячені праці О. Аніщенко, М. Кадемії, Л. Лук'яноюї, Л. Сігаєвої, С. Стеблюк та ін. Їхня діяльність спрямована на формування

якісно нових, альтернативних компетенцій і андрагогічних систем. У працях багатьох дослідників обґрунтовуються концептуальні засади освіти дорослих (Н. Бідюк, М. Громкова, В. Кремень, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, О. Огієнко, Н. Побірченко, В. Подобед, Л. Сігаєва та ін.); аналізується система підготовки професійних педагогічних кадрів та післядипломна педагогічна освіта (С. Алфєров, Г. Андрєєва, І. Зязюн, В. Луговий, В. Онушкін, Л. Пуховська та ін.). Упровадження інтерактивних технологій навчання розглядали В. Котов, Х. Лійметс, О. Пехота, О. Пометун, О. Савченко, С. Сисоєва, Л. Тарасенко та ін. Розробленню та впровадженню педагогічних технологій присвячені дослідження сучасних педагогів В. Безпалька, М. Кларіна, Н. Кузьміної, Б. Лихачова, В. Монахова, Г. Селевка та ін.; проблему використання інноваційних методів навчання розглядали О. Арламов, М. Бурчік, І. Дичківська, В. Загв'язинський, О. Зінченко, А. Нісімчук, Л. Новікова, О. Пехота та ін. У працях зазначених авторів значна увага приділяється теоретичному аспекту розроблення інноваційних технологій у вищій школі та визначенню їх ефективності в умовах інформатизації суспільства та суспільства економіки знань.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Комплексний аналіз українських та зарубіжних досліджень з проблеми впровадження інноваційних технологій у систему професійної підготовки викладачів-андрагогів засвідчив, що, незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених педагогічним інноваціям, система професійної підготовки викладачів-андрагогів залишається недослідженою. Саме цим зумовлений інтерес до вивчення і подальшого впровадження досліджених інноваційних технологій у систему освіти дорослих.

Мета статті – аналіз та висвітлення змісту інноваційних технологій навчання в системі професійної підготовки викладача-андрагога.

Виклад основного матеріалу. У ХХІ столітті безперервна освіта набуває особливого значення, стає потребою індивіда, оскільки знання та інтелект забезпечують: конкурентоздатність на ринку праці, шляхи для розв'язання суспільних потреб, задоволення найвищої потреби – самореалізації. Вихідним постулатом сьогодення є зміна концепції «Освіта на все життя» на «Освіта впродовж усього життя».

Зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, спричиняють зміни вимог до кваліфікації фахівця будь-якої галузі, сприяють розвитку інновацій, які все частіше застосовуються у навчально-виховному процесі ВНЗ. Їх пошук та впровадження нових інновацій у навчальний процес сприятиме удосконаленню різних сфер професійної діяльності майбутніх фахівців [13, с. 140].

Основною рисою технологій навчання дорослих є орієнтація на чітко окреслену мету, визна-

чення принципів і розробку прийомів оптимізації освітнього процесу, а також оцінювання методів, що застосовуються. Освітні технології створюють гнучкий адаптивний простір для реалізації цілей і змісту освіти.

Є велика кількість активних та інтерактивних технологій, що можуть бути використані на різних етапах навчання, а саме: під час початкового оволодіння знаннями, їх закріплення, формування вмінь і навичок. Їх можна застосовувати як фрагмент заняття для досягнення певної мети або ж проводити заняття з використанням певної технології.

Велике значення в роботі зі студентами мають андрагогічні підходи і принципи як основа ефективної і продуктивної роботи. Перед викладачем поставлені особливі задачі: він має формувати у слухачів усі типи творчої діяльності, здатність до самоорганізації і самозміни, що забезпечить успішну постановку і вирішення професійних і позапрофесійних проблем. Більше того, викладач, який працює зі студентами, перш за все – керівник, консультант їхньої дослідницької інноваційної діяльності [14, с. 4].

Є такі форми освіти дорослих: формальна загальна і професійна освіта для дорослих, після завершення якої видається визнане державою свідоцтво (сертифікат) про освіту та кваліфікацію; неформальне загальне і професійне навчання, освоєння якого підтверджує посвідчення (сертифікат), виданий організацією або установою, зокрема роботодавцем, яке здійснювало навчання; спонтанне (інформальне, повсякденне) навчання, коли нові знання і навички отримуються під час повсякденної життєдіяльності людини, пов'язаної з її роботою, сім'єю або дозвіллям.

Натепер попит на неформальну освіту дорослих низький: неформальна освіта більшістю дорослих не усвідомлюється як потреба; неформальна освіта дорослих майже не відома суспільству і не визнана як індивідуальна і суспільна цінність.

Пропозиція неформальної освіти дорослих обмежена і поки не досить якісна (відсутня система сертифікації викладачів): вчать люди з найбільшим рівнем доходу (вивчення мов, маркетингу та ін.) у великих містах; безкоштовне навчання в основному здійснюється за рахунок донорів; державою фінансуються курси для безробітних, чиновників, працівників освіти, медицини та ін. [11, с. 15].

Перш за все необхідно розібратись з поняттями, що є основними в нашому дослідженні, це – «інновації», «інноваційні технології», «професійна підготовка» та «викладач-андрагог».

Інновації в освіті є закономірним явищем, динамічним за характером і розвивальним за результатами, їх запровадження дає змогу вирішити суперечності між традиційною системою і потребами в якісно новій освіті. Сутнісною ознакою інновації є

її здатність впливати на загальний рівень професійної діяльності викладача-андрагога, розширювати інноваційне поле освітнього середовища у навчальному закладі, регіоні. Як системне утворення інновація характеризується інтегральними якостями: інноваційний процес, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, інноваційне середовище.

Джерелом інновації є цілеспрямований пошук ідеї з метою розв'язання суперечностей, її освоєння відбувається шляхом апробації в формі педагогічного експерименту або пілотного впровадження. Розвиток інновації залежить від того, наскільки соціально-психологічне середовище потребує нової ідеї. Подальше існування інновації пов'язане з переходом у стадію стабільного функціонування [3, с. 14].

Отже, інновації в освіті – це процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану. Слово «інновація» має багатомірне значення, оскільки складається з двох форм: власне ідеї та процесу її практичної реалізації [4, с. 338–340].

Інновації технологічні – кінцеві результати інноваційної діяльності, що втілилися у вигляді нового або вдосконаленого продукту або послуги, упроваджених на ринку, нового або вдосконаленого технологічного процесу або способу виробництва (передачі) послуг, використовуваних у практичній діяльності [9, с. 338].

На нашу думку, інноваційні технології – це технології, засновані на нововведеннях: організаційних (пов'язаних з оптимізацією умов освітньої діяльності), методичних (спрямованих на оновлення змісту освіти та підвищення її якості).

У сучасне життя влилися і стали його органічною часткою електронні засоби зв'язку, цифрові технології, комп'ютерна техніка. З кожним днем зростає популярність інтернет-ресурсів. Використання інформаційних технологій – це не лише одна з умов успішного здобуття освіти, це вимога часу. Інформаційні технології є ефективним інструментом, який полегшує засвоєння знань, робить навчання інтерактивним, комунікативно спрямованим, цікавим, наочним, індивідуальним. Інформаційні технології відкривають доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають цілком нові можливості для творчості, вироблення та закріплення професійних навичок. Під сучасними інформаційними технологіями розуміють сукупність методів і технічних засобів збирання, організації, опрацювання, передачі, подання інформації за допомогою комп'ютерів та комп'ютерних комунікацій. У системі освіти дорослих дедалі частіше

використовуються сучасні інформаційні технології. Їх застосовують як дорослі студенти, так і викладач-андрагог.

Викладач-андрагог – суб'єкт процесу навчання дорослих, в якому надзвичайно велику роль відіграє рівень його професійної підготовки. У цьому сенсі слід наголосити, що якісна відмінність виконуваних професійних ролей андрагога фіксується у нових термінах-визначеннях, що підкреслюють цей вид діяльності. Наприклад, тьютор забезпечує супровід індивідуальної освітньої програми в системі підвищення кваліфікації; фасилітатор полегшує процес долучення дорослої людини до знань; модератор виконує функції консультанта, який допомагає групі дорослих ефективно використовувати свої внутрішні ресурси для розв'язання актуальних (життєвих і професійних) проблем [6, с. 257].

У контексті нашого дослідження необхідно визначити поняття професійної підготовки андрагогів. Професійна підготовка викладачів-андрагогів – це сукупність наперед запланованих і розроблених заходів навчання й виховання майбутнього фахівця з організації навчальної діяльності дорослих. У цьому процесі надзвичайно важливо врахувати різні групи андрагогів [7, с. 8]. Л. Лук'янова визначає андрагогічну підготовку як «сукупність наперед запланованих і розроблених заходів навчання й виховання майбутнього фахівця з організації навчальної діяльності дорослих» [9, с. 6].

Проаналізувавши праці вчених, що займаються дослідженнями в галузі педагогіки та андрагогіки, нами було класифіковано інноваційні технології для підготовки викладачів-андрагогів за їхнім змістом та способом передачі інформації на такі види: особистісно орієнтовані технології навчання дорослих, інтерактивні технології навчання дорослих, інформаційно-комунікативні технології (ІКТ) навчання дорослих, дистанційні технології навчання дорослих.

Особистісно орієнтовані технології навчання дорослих. Особистісно орієнтоване навчання у підготовці викладачів-андрагогів ґрунтується на певних принципах: пріоритет індивідуальності, самоцінності студента, який є суб'єктом навчального процесу; співвіднесення освітніх технологій на всіх рівнях освіти із закономірностями професійного становлення особистості; визначення змісту освіти рівнем розвитку сучасних соціальних, інформаційних, виробничих технологій і майбутньої професійної діяльності; випереджувальний характер освіти, що забезпечує формування професійної компетентності майбутнього викладача-андрагога; визначення дієвості освітнього закладу організацією навчального середовища; врахування індивідуального досвіду студента, його потреби в самореалізації, самовизначенні, саморозвитку.

Ефективність особистісно орієнтованої освіти дорослих значною мірою залежить від правильно вибудованого її змісту, до якого ставлять такі вимоги: навчальний матеріал має забезпечувати виявлення змісту суб'єктивного досвіду студента, зокрема, досвіду його попереднього навчання; виклад знань викладачем (у підручнику) має бути спрямований не лише на розширення їх обсягу, структурування, інтегрування, узагальнення, а й на постійне перетворення набутого суб'єктивного досвіду кожного студента; у процесі навчання необхідне постійне узгодження досвіду студентів з науковим змістом здобутих знань; активне стимулювання майбутнього андрагога до самоцінної діяльності, можливість самоосвіти, саморозвитку, самовираження; конструювання й організація навчального матеріалу у такий спосіб, щоб студент сам вибирав зміст, вид і форму під час виконання завдань, розв'язування задач; виявлення та оцінювання способів навчальної роботи, якими користується студент самостійно, постійно, продуктивно.

Особистісно орієнтований підхід визначає зміни характеру об'єкта і процесу навчання, а також основної схеми взаємодії викладача і студента. Замість схеми взаємодії викладач – студент, де викладач – суб'єкт педагогічного впливу і керування, а студент – об'єкт впливу, має знайти місце схема суб'єкт–суб'єктного рівнопартнерського навчального співробітництва викладача і студентів у сумісному дидактично організованому викладачем розв'язанні навчальних задач.

Інтерактивні технології навчання дорослих. Інтерактивність є центральним моментом у соціальному аспекті освіти і сама по собі має бути первинною метою будь-якого освітнього процесу, тим зворотним зв'язком між студентом і викладачем, який необхідний для того, щоб освіта розвивалася і покращувалася. Без інтерактивності навчання може стати таким, що «відбувається в контексті догматичної правди, проведення контролю знань, отримання оцінки і перевірки підсумкової валідності знань» (Аскер і Мак-Кейн).

Навчання дорослої людини має низку специфічних ознак і особливостей. По-перше, воно має здійснюватися за андрагогічною моделлю навчання з урахуванням психологічних особливостей навчання дорослої людини, а по-друге, перевага має надаватися інтерактивним технологіям навчання, які найбільш ефективно забезпечують комунікаційні зв'язки того, хто навчає, і того, хто навчається, сприяють утвердженню партнерських відносин урахування професійного і життєвого досвіду обох суб'єктів педагогічної взаємодії [12, с. 9]. До інтерактивних технологій навчання та викладання відносяться: методи стимулювання творчої активності, творчі ситуації, навчально-творчі задачі, навчання у співробітництві (навчання в малих групах), метод проектів, навчальний тре-

нінг, метод дискусії, метод «мозкової атаки», метод «дельфі», кейс-метод та ін.

Методи стимулювання творчої активності. Під стимулюванням творчої активності учнів у процесі навчання розуміється така діяльність викладача, яка спрямована на формування мотивів творчої діяльності і підвищення наявного рівня творчої активності на занятті до необхідного і достатнього, тобто такого, який забезпечує виконання запланованих викладачем цілей та конкретних творчих завдань. До методів стимулювання творчої активності учнів відносяться: стимулювання зацікавленості, творчого інтересу (у процесі навчання вводяться цікаві приклади, парадоксальні факти), цікаві аналогії (їх використання стимулює інтерес до самостійного навчання, творчого пошуку), створення ситуацій емоційного переживання (створення ефекту здивування, захоплення, недовіри) та ін.

Творчі ситуації. Творчою ситуацією вважається та, яка потребує вирішення деякого протиріччя або проблеми. Творча ситуація стимулює пошукову діяльність учнів, розвиває їхні творчі можливості, але не завжди призводить до оволодіння новими знаннями, вміннями і навичками. У цьому полягає її відмінність від проблемної ситуації. Творчі ситуації можна створити в процесі: розв'язання задач, вирішення навчальних проблем, критичного аналізу прочитаного, виконання різноманітних творчих завдань, навчальної експериментальної і дослідницької діяльності.

Навчально-творчі задачі. Навчально-творча задача є такою формою організації змісту навчального матеріалу, за допомогою якої педагог створює учням творчу ситуацію, прямо чи опосередковано задає мету, умови та вимоги до навчальної творчої діяльності, в процесі якої учні активно оволодівають знаннями та навичками, розвивають свої творчі здібності. Навчально-творчі задачі класифікуються на: задачі на виявлення протиріччя, проблемне бачення (задачі-головоломки; задачі-проблеми, парадокси, антиномії; задачі на формування проблем), задачі з відсутністю повної інформації (на уточнення мети, умови, вимог та обмежень; задачі з недостатньою вихідною інформацією, з надмірною інформацією, з вихідною інформацією, яка містить протиріччя; задачі, в яких практично відсутня вихідна інформація, а задається тільки мета діяльності), задачі на прогнозування (на прогресивні екстраполяції, на регресивні екстраполяції, на безпосереднє висування гіпотези, оригінальної ідеї), задачі на оптимізацію (на вибір оптимального розв'язку; на оптимізацію процесу, функціонування об'єкта; на оптимізацію витрат, засобів діяльності), задачі на рецензування (на виявлення найбільш ефективних евристик; на розробку евристичних розпоряджень, правил), логічні задачі (аналітично-син-

тетичні, на встановлення причинно-наслідкових зв'язків), дослідницькі задачі (експериментальні, графічні, моделювання), задачі на винахідливість (на пошук нового конструкторського рішення, на винахід нових конструкцій та засобів діяльності) та багато інших.

Навчання у співробітництві (навчання в малих групах). Навчання у співробітництві спрямоване на формування певних навичок та умінь, засвоєння понять, академічних і професійних знань, які передбачені програмою, або на організацію проектної діяльності учнів з подальшою дискусією. Головну ідею навчання можна виразити такою тезою: вчитися разом, а не просто щось виконувати разом. Є різні варіанти навчання в команді (групі), які можна застосовувати в процесі навчання дорослих (організація навчання у співробітництві в малих групах, командно-ігрова діяльність, індивідуальна робота в командах, дослідницька робота в групах та ін.)

Метод проектів. Суть методу полягає у стимулюванні інтересу учнів до визначеної проблеми, оволодіння учнями необхідними знаннями і навичками для її вирішення, організації проектної діяльності щодо вирішення проблеми, практичному застосуванні отриманих результатів. В основу методу проекту покладена ідея, яка відображає сутність поняття «проект», його прагматичну спрямованість на результат, який можна отримати у вирішенні тієї чи іншої проблеми. Результат можна побачити, осмислити, застосовувати в реальній практичній діяльності. Щоб домогтися результату, необхідно самостійно мислити, знаходити і вирішувати проблеми. Вирішення проблем набуває характеру проектної діяльності. Метод проектів завжди орієнтований на самостійну діяльність учнів (індивідуальну, парну групу); передбачає вирішення проблем; результати виконаних проектів мають бути «відчутними».

Навчальний тренінг. Навчальний тренінг – це вид навчальної гри. Тренінг максимально сприяє формуванню практичних навичок; передбачає напрацювання і засвоєння поведінкових навичок, ідей, які необхідні для виконання конкретної роботи; тренінг, навчання і досвід є взаємопов'язаними і рівноправними партнерами у справі навчання і розвитку. Ігри класифікують: за місцем у життєдіяльності людей (ігри-розваги, акторські, спортивні, навчальні, дослідницькі, виробничі, психотерапевтичні та ін.), за кількісним складом (індивідуальні, парні, групові, колективні), за сферою людської діяльності (пізнавальні, комунікативні, художні, управлінські, військові, педагогічні, конструкторські), за часом протікання (короткочасні і тривалі), за особливостями ігрової реальності (імітаційні і неімітаційні), за характером відображення дійсності (репродуктивні і творчі), за структурою ігрових взаємодій (сюжетні і безсюжетні), за ступенем

жорсткості правил (з фіксованими, відкритими, з прихованими правилами), за способом організації (словесні, рухливі, письмові, комп'ютерні).

Метод дискусії. Дискусія (від латинського “discussion”) – розгляд дослідження: спосіб організації спільної діяльності з метою інтенсифікації процесу ухвалення рішення в групі; метод навчання, що підвищує інтенсивність й ефективність процесу сприйняття за рахунок активного включення тих, яких навчають, у колективний; пошук істини шляхом зіставлення різних точок зору. Групова дискусія – це колективне обговорення якої-небудь проблеми, кінцевою метою якого є досягнення певної загальної думки щодо неї. Під час дискусії відбувається колективне зіставлення думок, оцінок, інформації з обговорюваної проблеми. Дискусія організується як процес діалогічного спілкування учасників, під час якого відбувається формування практичного досвіду спільної участі в обговоренні й вирішенні теоретичних і теоретико-практичних проблем. Мета групової дискусії – навчити учнів чітко висловлювати свої думки й відстоювати їх у ситуаціях, коли стикаються кілька точок зору; розуміти протилежну думку і враховувати її позитивні сторони.

Метод «мозкової атаки». Мозкова атака – один з поширених методів активного пошуку відповіді на поставлене питання у складі групи чи експертів. Суть методу полягає спочатку в чіткому формулюванні навчального питання чи проблеми, а потім у пошуку варіантів оптимальної відповіді на основі використання знань учнів, врахування їх точок зору і ступеня професійної підготовленості. Перед заняттям викладач вивчає склад групи та враховує ступінь засвоєння учнями попереднього матеріалу. Для проведення заняття складається сценарій, відбираються початкові питання проблеми, готуються точні відповіді на питання, а також готуються питання, які допомагають викладачу виводити учнів на вирішення проблеми. В процесі «мозкової атаки» аналізуються пропозиції учасників щодо вирішення проблеми, наприкінці обирається оптимальний варіант вирішення проблеми, викладач має чітко ставити питання, а учні висловлювати будь-які відповіді.

Метод «дельфі». Слово «дельфа» походить від давньогрецької назви міста Дельфи, яке відоме своїми «дельфійськими оракулами», до яких звертались за порадою. Суть методу «дельфі» полягає не тільки в генеруванні правильних відповідей на висунуті навчальні питання, але й у виробленні узгоджених відповідей. Взаємний вплив учнів виключається – кожний учасник сидить за окремим столом чи навіть у окремому приміщенні, якщо є така можливість. Замість групового обговорення проводиться індивідуальне опитування учнів за попередньо підготовленими питаннями. Метод «дельфі» виключає навіювання групо-

вої думки і дає змогу висловити свою точку зору на проблему.

Кейс-метод. Суть кейс-методу полягає в тому, що тим, хто навчається, пропонують осмислити реальну життєву ситуацію, опис якої одночасно відображає не тільки яку-небудь практичну проблему, але й актуалізує визначений комплекс знань, який необхідно засвоїти у розв'язанні цієї проблеми. При цьому сама проблема не має однозначних рішень.

Виділяють такі специфічні ознаки кейс-методу: наявність моделі соціально-економічної системи, стан якої розглядається в деякий дискретний момент часу; колективне вироблення рішень; багатоальтернативність розв'язки; єдина мета у виробленні рішень; наявність системи групового оцінювання діяльності; наявність керованої емоційної напруги тих, хто навчається.

Інформаційно-комунікативні технології (ІКТ) навчання дорослих. ІКТ навчання дорослих – це педагогічна технологія, що спрямована на покращення результату навчання дорослих за умов використання інформативного продукту педагогічного призначення у навчальному процесі.

ІКТ нині в системі освіти дорослих становлять основу організації навчання. У результаті їх впровадження в навчальний процес здійснюється вирішення складного і суперечливого завдання – необхідності підвищення інформаційної насиченості обмеженого навчального часу у поєднанні з одночасною доступністю і наочністю матеріалу. Серед сучасних ІКТ, що широко використовуються нині в освітньому процесі, в системі освіти дорослих можливе застосування таких технологій: медійні засоби для створення та обробки медіа-матеріалів в освітньо-виховному процесі (Camtasia Studio, Sony Vegas, Progi та ін.); програмні засоби для моніторингу та результатів навчальної діяльності (Test W2, MyTest, Майстер-Тест, Google forms та ін.); програмні засоби для презентації основних результатів діяльності сучасного фахівця (MS PowerPoint, Prezi, Glogster та ін.); сервіси для спільної роботи з документами різних форматів (Google Docs, MS Office Live Work Space, Office 365, Web Apps та ін.); фото та геосервіси (Picasa, Flickr, Panoramio, Instagram, Google Maps, Google Earth та ін.); технології Вікі-вікі (Wikipedia, Letopisi, ZapoWiki, MediaWiki, Tagul та ін.); робота безпосередньо в глобальній мережі (on-line консультації, on-line конференції, вебінари, робота з електронними пошуковими системами, електронні бібліотеки, форуми) та багато іншого.

Дистанційні технології навчання дорослих. Дистанційні технології навчання передбачають індивідуалізований процес передавання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один

від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікативних технологій. Вони реалізують право людини на освіту і навчання й одержання інформації; надають можливість набуття знань в умовах віддаленості особи, яка навчається, і викладача у зручний для всіх учасників навчального процесу час, що дає величезні можливості навчання дорослим людям, які працюють, а також людям із особливими потребами [1, с. 99].

Вивчення світового досвіду виникнення і впровадження дистанційних технологій навчання в освітніх установах і організаціях неформальної освіти підтвердило, що система освіти адаптується до мінливої ситуації, до зміни способів передачі знань і практики навчання, до освітніх запитів дорослого населення.

На сучасному етапі серед основних форм організації дистанційного навчання дорослих виділяють такі:

Консультаційне навчання, яке характеризується регулярним відвідуванням дорослими консультаційного (навчального) центру з метою прослуховування лекцій, одержання консультацій, роз'яснень, контролю знань тьюторами.

Кореспондентське навчання на основі обміну навчальною інформацією за допомогою пошти, телефону, факсу, комп'ютерних мереж або іншим способом без особистого контакту; воно може бути доповнене за бажання особистими зустрічами суб'єктів освітнього процесу, проведенням лекцій і консультацій.

Регульоване самонавчання, яке засноване на максимальній самостійності того, хто навчається, в роботі з навчальним матеріалом, у виборі місця й темпу навчання. Оцінка якості знань здійснюється самою людиною за допомогою питань із ключами.

«Кейс»-технологія: той, хто навчається, отримує комплект навчальних матеріалів (друковані навчальні посібники, аудіо-відеоматеріали, CD-диски, комп'ютерні навчальні програми); тьютор пояснює, як працювати з навчальними матеріалами, знайомить з розкладом і графіком роботи консультантів. Основу навчальної діяльності становить самостійна робота з періодичними консультаціями і перевіркою тестів.

Телекомунікаційне навчання: для доставки навчальної інформації тому, хто навчається, використовуються радіо й телебачення, потокове відео через Інтернет, які також використовуються для проведення настановних занять і лекцій.

Мережеве навчання, яке базується на використанні комп'ютерних мереж і глобальної мережі Інтернет. Вся інформація про умови навчання, предмети, навчально-методичні матеріали розміщуються на сервері освітньої установи чи організації. Після початку навчання студент отримує

логін (ім'я) і пароль для доступу до електронних навчально-методичних матеріалів і координати тьютора для індивідуальних консультацій і здачі проміжного контролю та тестів.

Висновки. Інноваційні технології змінили схему передачі знань та методи навчання, створили нові засоби впливу і значно підвищують ефективність знань. Інформатизація освіти – це перспективний шлях до розвитку суспільства. Навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій має багато переваг, проте, на нашу думку, ми не маємо відмовлятися від традиційних ефективних методів навчання. Варто говорити про поєднання традиційних методів та новітніх технологій.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Освіта дорослих: енциклопедичний словник / за ред. В.Г. Кременя, Ю.В. Ковбасюка. К.: Основа, 2014. С. 99.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. К.: «Академвидав», 2004. 352 с.
3. Дубасенюк О.А. Інноваційні освітні технології та методики в системі професійно-педагогічної підготовки. *Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики*: монографія / За ред. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 14–47.
4. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України гол. ред. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
5. Закон України «Про освіту» 2017 від 05.09.17 № 2145-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
6. Лук'янова Л.Б. Зміст інтегрально-рольової позиції педагога-андрагога у зарубіжній науковій думці. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2013. Вип. 7. С. 257–266.
7. Лук'янова Л.Б. Історико-теоретичні аспекти підготовки андрагогів у Польщі. *Професійна порівняльна педагогіка*. № 1 (5), 2013: наук. журнал / голов. ред. Н.М. Бідюк. К. Хмельницький: ХНУ, 2013. С. 7–15.
8. Лук'янова Л.Б. Концепція освіти дорослих в Україні / Укл.: Лук'янова Л.Б. Ніжин: ПП Лисенко М.М., 2011. 24 с.
9. Лук'янова Л.Б. Освіта дорослих: короткий термінологічний словник / Лук'янова Л.Б., Аніщенко О.В. К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2014. 108 с.
10. Національна доктрина розвитку освіти. К., 2002. 16 с.
11. Петрушенко Ю.М. Освіта дорослих як складник освіти впродовж життя: основні положення, реалії та перспективи розвитку в Україні наук. URL: http://fpkv.sumdu.edu.ua/images/stories/long-programs/2017_Petrushenko.pdf
12. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник. НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. К.: ВД «ЕКМО», 2011. 324 с.
13. Сігаєва Л.Є. Інноваційні технології в навчанні дорослих. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*: зб. наук. праць. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. № 16 (23). С. 140–145.
14. Сучасні технології освіти дорослих: посіб. / авт. кол.: Л.Б. Лук'янова, О.В. Аніщенко, Л.Є. Сігаєва, С.В. Зінченко, О.В. Баніт, Н.І. Дорошенко. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. 182 с.